

Azərbaycan palçıq vulkanlarının diarı hesab olunur. Ölkəmizdə palçıq vulkanlarının en çox yayıldığı ərazi Abşeron yarımadası, Şamaxı-Qobustan, Aşağı Kür yan çökəkliyi, Bakı arxipelaqi və Gürcüstan sərhədləridir. Bu baxımdan Azərbaycan Yer kürəsində palçıq vulkanlarının unikal və klassik inkişaf regionu kimi tanınır. Azərbaycan dünyada palçıq vulkanlarının nadir və klassik inkişaf regionu kimi tanınır.

Yer kürəsindəki məlum 2000-ə yaxın palçıq vulkanından 700-ü ölkəmizdə - əsasən Abşeron yarımadası, Şamaxı-Qobustan, Cənub-Şərqi Şirvan və Bakı arxipelaqındadır. Onlardan 350-si aktiv vulkandır. Onlardan bəziləri təbiət abidesi kimi formalaşıb. Ekspertlər "Tam qətiyyətlə Azərbaycanı palçıq vulkanları diarı adlandırmaq olar və bu vulkanlar bizim həm milli, həm də təbii sərvətimizdir"-deyə qeyd edirlər. Mənbələrdə də "Palçıq vulkanları neft-qaz yataqlarının müyyən edilməsində xərcsiz başa gələn keşfiyyat qayusu rolunu oynayır. Bundan əlavə, palçıq vulkanları gili faydalı qazıntı hesab olunur. Həmçinin, vulkan palçığı bir sıra xəsteliklərin - əsəb sistemi, dəri və oynaq xəsteliklərinin müalicəsində uğurla istifadə olunur. Eyni zamanda, vulkanlar seysmik hadisələrlə sıx bağlı olmaq etibarilə, zəlzələlərin baş verməsi və bu kimi hadisələrin proqnozlaşdırılmasında əhəmiyyət daşıyır"- deyə mütxəssislərin fikirlərinə əsaslanıb.

Son illər Bakı və Abşeron yarımadasında yerləşən palçıq vulkanlarına antropogen təsirlərin artması nəticəsində onların ərazilərinin dağdırılması, orada intensiv inşaat işlərinin aparılması, vulkanların püşkürmə ehtimalı olan zonalarda yaşıyış binalarının inşası ölkə ərazisində mövcud olan palçıq vulkanlarının mühafizəsini təşkil etmək, təbietin bu nadir hadisələrinə daha qayğı ilə yanaşmığın vacibliyini ortaya çıxardı. Vulkanik ərazilərin turizm kompleksinə çevriləməsi isə ölkə iqtisadiyyatının dirçəldilməsi istiqamətində düşünlən addım oldu.

Bu yaxınlarda Abşeron rayonunun Qobustan kəndinin ərazisində **Palçıq Vulkanları Turizm Kompleksinin** teməlinin qoyulmasına da bu istiqmətdə görülən işlərin davamı adlandırmaq olar. Belə ki, Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyevanın iştirak etdiyi teməlqoyma mərasimi "Regionların 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı" çərçivəsində növbəti turizm infrastrukturunun yaradılması layihəsinin icrası kimi tarixləşdi.

Palçıq Vulkanları Turizm Kompleksi Bakıdan 59 kilometr cənub-qərbdə, Qobustan qəsəbəsindən təxminən 17 kilometr şimal-qərbdə, Şamaxı istiqamətinə gedən əsas yolun üstündə, dəniz seviyyəsindən 235 metr hündürlükdə yerləşən ərazidə yaradılacaq. Burada "Qılinc" palçıq vulkanlarının ərazisi kimi tanınır. Ərazinin turizm imkanları qiymətləndirildikdən sonra burada turizm kompleksinin yaradılması qərara alınıb. Turizm kompleksinin en qısa zamanda istifadəyə verilməsi və turistlərin cəlbə nəzərdə tutulub.

Dövlət Turizm Agentliyinin Mədəni turizmin inkişafı şöbəsinin mədəni turizm məhsullarının inkişafı üzrə aparıcı mütxəssisi Vahid Şükürov "Kaspi" qəzetinə açıqlamasında "Qılinc" palçıq vulkanlarının yerləşdiyi ərazidə turizm kompleksinin yaradılmasının bir sıra üstünlükleri olduğunu bildirdi. Belə ki, yaxınlıqda yerləşən və dünyanın en böyük vulkanlarından olan "Torağay"a və digər vulkanlara mən-

Palçıq vulkanları üçün "Qılinc"

Qobustan kəndinin ərazisində yaradılan Palçıq Vulkanları Turizm Kompleksi Azərbaycanın daha bir üstünlüyünü dünyaya tanıdacaq

zərənin açılması, burada turistlərə gəzinti üçün elverişli şərait yaradan 3 müxtəlif vulkan qrupunun olması, Qobustan qorugunun yaxınlığında yerləşməsi kimi amillər ərazinin turistik önemini daha da artırır. Ərazi məhz Qobustan qoruguna yaxın olduğu üçün seçilib. Burada əlavə, tikililər olmadıqdan turistlər təbietlə rahatlıqla temasə gire bilirlər. "Qobustan ölkəyə gələn turistlərinə ən çox ziyaret edilən turizm zonasıdır. Bura gələn qonaqların imkanı var ki, həm Qobustanı ziynet eləsinlər, həm yoluştı başqa tarixi abidələrə, məsələn, Bibiheybətə baxınlara, həm də sonra yollarını palçıq vulkanlara davam eləsinlər".

Eyni zamanda, "Ginnesin rekordlar kitabi"na düşmüş dünyanın en böyük palçıq vulkanı da məhz bu ərazidədir. "Torağay" vulkanı pliosen-eopleystosen suxurlarından təşkil olunmuş eyniadlı antiklinalin şimal-şərqi qanadının tavan hissəsini mürəkkəbliyədən üümqafqaz və antiqafqaz istiqamətli qırılmaların kəsişmə düzüндə yerləşir. "Qılinc" palçıq vulkanları kompleksindən "Torağay" palçıq vulkanı açıq-aydın görünür. "Torağay" isə Azərbaycanın və dünyanın en hündür palçıq vulkanı, həmçinin nəhəng və relyef baxımdan yaraşlı vulkanlarından biridir. Qobustanın cənubunda yerləşir. Vulkanın hündürlüyü 407 metr, vulkan krateri isə 150 metr diametrədər. Vulkanın fəaliyyəti 1841-ci ildən

və qobularla kəsik-kəsikdir. Sonuncular vulkanın dabanına doğru genişlənərək şaqılı divarlar yaradıblar. Konusun zirvəsində 5- hündürlüklü halqavari bəndə həsiyələnmiş 500- diametrində krater yerləşir. Vulkanın bünövüsünün sahəsi 10 kv. km, palçıq brekciyasının orta qalınlığı, püşkürmə məhsulunun ümumi həcmi isə 350 mln. kub.m-ə çatır.

V.Şükürov Abşeron yarımadası, Şamaxı ərazisi və digər regionlarda palçıq vulkanların olmasına baxmayaraq, bu ərazinin turizm kompleksi üçün seçiləsinin səbəplerini belə izah edir: "Palçıq vulkanlarını geoloji baxımdan ortalama 4

"Qılinc" və etraf ərazilərdəki vulkanlara gediş-gelişi təmin edəcək, əlcə də Bakı-Qobustan-Palçıq vulkanları turizm klasterinin yaranması ilə nəticələnəcək 20 kilometrlik yoluñ çəkilişi planlaşdırılır. Başlanğıcını Bakı-Ölət-Qazax-Gürcüstan dövlət sərhədi avtomobil yoluñ Qobustan qəsəbəsi ərazisindən götürən yeni yoluñ digər hissəsinde isə hazırda torpaq yatağı və yol əsasının inşası işləri davam etdirilir.

"Ərazidə kompleks işlərin görülməsi nəzərdə tutulub. Burada emalatxana da fəaliyyət göstərəcək. Uşaqlar üçün ustad dərsləri keçiriləcək. İnanıraq ki, kompleks turistlərin böyük marağına səbəb olacaq. Yeni kompleksin yaradılması bir daha ölkəmizin turizm potensialının yüksək olduğunu göstərir. Burada mövcud olan imkanlar həm daxili, həm də beynəlxalq turizm inkişafı üçün geniş perspektivlər açır. Dövlətimiz təbietin bəxş etdiyi bu imkanlardan səmərəli şəkildə bəhralənərək turizm davamlı inkişafı üçün geniş tədbirlər heyata keçirir". Gələcəkdə də ATA tərəfindən digər palçıq vulkanlarının ərazilərinin tədqiq edilməsi, turizm komplekslərinin yaradılması, müalicəvi turizm adı ilə təsdiq edilməsi, turizm adı ilə təsdiq etməsi və s. üçün işlərin görülməsi planlaşdırılır. Proqnozlar postpandemiya dövründə turistlərin Azərbaycana daha böyük maraqlılığını artırmaq və turizmə özünü bir çox ərazisini yeni turizm destinasiyası kimi təqdim etməsi və bu istiqamətdə görülen işlər Azərbaycan turizmine böyük marağın yaranacağından xəbər verir. İşğaldan azad edilən torpaqlarımızın turistik imkanlarını da əlavə etsək, gələcək iqtisadiyyatımıza artımlardan danışmaq olar. Təbii ki, ortaya işlər qoyulandan və mükəmməl təqdimatlıdan sonra...

başlayaraq qeydə alınır. Torağay vulkanı 1841-1950-ci illərdə 6 dəfə püşkürüb".

Vulkan ətrafı relyefin hamarlanmış formaları fonunda kəskin surətdə seçilir və özüyündə kəsik konus görünüşü iri dəyirmi yüksəkliklərə cavab verir. Onun yamacları zirvədən da bana doğru şaxələnən çoxsaylı radial yarıgan

kateqoriyaya bölmək olar. Bizim seçdiyimiz ərazidə onun üç qrupu mövcuddur. Azərbaycan həm dənizdə sualtı palçıq vulkanları, həm də quruda palçıq vulkanları olan unikal bir yerdər. Belə üstünlüyü dünyaya tanıtımamaq günah olardı. Ona görə qərara geldik ki, bu imkandan istifadə edek. Bu, Azərbaycanda turistik baxımdan istifadəyə verilən ilk vulkanik ərazidir. Turizm kompleksinin yaradılmasının əsas məqsədi təbii sərvətimiz olan palçıq vulkanlarının turizm imkanlarını və təbliğatını həyata keçirməkdən ibarətdir". V.Şükürov qeyd edir ki, palçıq vulkanların bezilərinin palçıqlarından tibbdə istifadə olunduğuñdan ərazidəki vulkanlardan da bu məqsədə istifadə nəzərdə tutulur: "Məsələn, "Bahar" palçıq vulkanı var. "Böyük Bahar", "Bala Bahar" palçıq vulkanlarının palçıqları əməliyyatdan sonrakı kəsik yerlərini 90 faiz müalicə edir və sağaldır. Təessüf ki, bütün palçıq vulkanlarından çıxan gillərin tərkibi öyrənilməyib. Amma əldə edilən nəticələrə görə, bezilərinin palçıqlarından tibbdə istifadə etmək